บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาตัวบ่งชี้สภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ปฏิบัติงานทางการนิเทศการศึกษาในตำแหน่งต่าง ๆ คือ ศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ ผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการโรงเรียนที่ดำรงตำแหน่งในปีการศึกษา 2536 จำนวนทั้งสิ้น 749 คน

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวบ่งชี้สภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ(Check-list) ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวบ่งชี้สภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 4 ระดับ จำนวน 8 ด้าน 40 ข้อ เครื่องมือที่ใช้ผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้ (Try - Out) กับกลุ่มนักปฏิบัติการนิเทศการศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คำนวณหาค่าความเที่ยง (Reliability) แบบความคงที่ภายในโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา ได้ค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.99

การวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวบ่งชี้สภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา วิเคราะห์ด้วยค่าตัวกลางเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์การกระจายของตัวบ่งชี้แต่ละข้อกระทง และทำการวิเคราะห์ตัวประกอบด้วยวิธีการสะกัดแบบ Principle Component Analysis (PC) และหมุนแกนตัวประกอบแบบออโธกอนอล (Orthogonal)ด้วยวิธีแวริแมกซ์ (Varimax Rotation)ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS-X ของสถาบันคอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ศึกษานิเทศก์จังหวัด

จำแนกตามอายุราชการ ปรากฏว่าศึกษานิเทศก์จังหวัดส่วนใหญ่มีอายุราชการ 21 ปีขึ้นไป รองลงมามีอายุราชการระหว่าง 16-20 ปี

จำแนกตามระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งนี้ปรากฏว่า ศึกษานิเทศก์จังหวัดส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งนี้ระหว่าง 11-15 ปี รองลงมาดำรงตำแหน่งนี้ 21 ปี ขึ้นไป

จำแนกตามวุฒิการศึกษา ปรากฏว่าศึกษานิเทศก์จังหวัดส่วนใหญ่มีวุฒิบริญญาโท รองลงมามีวุฒิบริญญาตรี

ศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ

จำแนกตามอายุราชการ ปรากฏว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอส่วนใหญ่มีอายุราชการ 21 ปีขึ้นไป รองลงมามีอายุราชการระหว่าง 16-20 ปี

จำแนกตามระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งนี้ ปรากฏว่าศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งนี้ระหว่าง 5-10 ปี รองลงมาดำรงตำแหน่งนี้ระหว่าง 11-15 ปี

จำแนกตามวุฒิการศึกษา ปรากฏว่าศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอส่วนใหญ่มีวุฒิบริญญาตรี รองลงมามีวุฒิบริญญาโท

ผู้บริหารโรงเรียน

จำแนกตามอายุราชการ ปรากฏว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีอายุราชการ 21 ปีขึ้นไป รองลงมามีอายุราชการระหว่าง 16-20 ปี

จำแนกตามระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งนี้ ปรากฏว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งนี้ระหว่าง 5-10 ปี รองลงมาดำรงตำแหน่งนี้ระหว่าง 11-15 ปี

จำแนกตามวุฒิการศึกษา ปรากฏว่าผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรี รองลงมามีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี

ครูวิชาการโรงเรียน

จำแนกตามอายุราชการ ปรากฏว่าครูวิชาการโรงเรียนส่วนใหญ่มีอายุราชการระหว่าง 11-15 ปี รองลงมามีอายุราชการระหว่าง 16-20 ปี

จำแนกตามระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งนี้ ปรากฏว่าครูวิชาการโรงเรียนส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งนี้ ต่ำกว่า 5 ปี รองลงมาดำรงตำแหน่งนี้ระหว่าง 5-10 ปี

จำแนกตามวุฒิการศึกษา ปรากฏว่าครูวิชาการโรงเรียนส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรี รองลงมามีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี

โดยภาพรวม

จำแนกตามอายุราชการ ปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุราชการ 21 ปีขึ้นไป รองลงมามีอายุราชการระหว่าง 16-20 ปี

จำแนกตามระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งนี้ ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งนี้ต่ำกว่า 5 ปี รองลงมาดำรงตำแหน่งนี้ระหว่าง 5-10 ปี

จำแนกตามวุฒิการศึกษา ปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรี รองลงมามีวุฒิปริญญาโท

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อตัวบ่งชี้สภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียน

ด้านที่ 1 ผู้นิเทศเกิดความตระหนักและเห็นความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน ศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ ผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จในด้านนี้มากที่สุดคือ ดำเนินการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา การปฏิบัติการสอนของครู พฤติกรรมการสอนของครูทุกคน ส่วนศึกษานิเทศก์จังหวัดใหญ่เห็นว่าตัวบ่งชี้ที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จในด้านนี้มากที่สุดคือ จำนวน

ผู้นิเทศที่จะให้ความร่วมมือกับคณะครูกำหนดนโยบายของโรงเรียน เพื่อใช้การนิเทศภายในโรงเรียนพัฒนาการเรียนการสอน

ด้านที่ 2 ครูเกิดความตระหนักและเห็นความจำเป็นของการพัฒนาผู้เรียนรอบด้าน ศึกษานิเทศก์จังหวัดส่วนใหญ่เห็นว่าตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จในด้านนี้มากที่สุดคือ จำนวนครูที่ต้องการพัฒนาตนเองเพื่อแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอน พัฒนาผู้เรียนและจำนวนครูที่มีความพึงพอใจที่จะรับการนิเทศ และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน ส่วนศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ ผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการโรงเรียน ส่วนใหญ่เห็นว่าตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จในด้านนี้มากที่สุดคือ จำนวนครูที่มีความต้องการทดลองใช้นวัตกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน

ด้านที่ 3 ผู้นิเทศวางแผนในการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียน ศึกษานิเทศก์จังหวัด ผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จในด้านนี้มากที่สุดคือ จำนวนครูที่รับทราบ เข้าใจนโยบายและแนวปฏิบัติในการนิเทศภายในโรงเรียน ส่วนศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอส่วนใหญ่ เห็นว่าตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จในด้านนี้มากที่สุดคือ กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียน

ด้านที่ 4 ผู้นิเทศให้ความรู้เรื่องที่จะปฏิบัติ แสวงหาและบริการวิธีการจัดการเรียนการสอนใหม่ ๆ ศึกษานิเทศก์จังหวัด ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จในด้านนี้มากที่สุดคือ จำนวนครูที่ได้รับฝึกอบรม นิเทศ แนะนำ ฯลฯ ในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ และครูวิชาการโรงเรียนก็ยังเห็นสอดคล้องกับผู้บริหารโรงเรียนว่าตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จในด้านนี้มากที่สุดคือ จำนวนครั้งที่ผู้นิเทศจัดให้มีการเพิ่มจำนวนครั้งที่ผู้นิเทศจัดให้มีการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานแก่บุคลากรตามความต้องการจำเป็นทั้ง

ในและนอกรูปแบบ นอกจากนี้ศึกษานิเทศก์จังหวัดยังเห็นว่า ตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จในด้านนี้มากที่สุดอีกคือ จำนวนนวัตกรรม เทคนิควิธีการใหม่ ๆ ที่ผู้นิเทศเสนอแนะให้ครูใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน การแก้ไขปัญหา การพัฒนางาน ส่วนศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอส่วนใหญ่เห็นว่าตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จด้านนี้มากที่สุดคือ จำนวนเอกสาร สิ่งพิมพ์ ที่ครูได้อ่าน/ศึกษาโดยเฉลี่ยในรอบเรียน

ด้านที่ 5 ผู้นิเทศควบคุมการปฏิบัติงานให้ข้อมูลป้อนกลับ เสนอแนะแนวทางแก้ไข ศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จในด้านนี้มากที่สุดคือ มีหลักฐานบันทึกการนิเทศ ให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของผู้นิเทศแก่ครูหลังการนิเทศทุกครั้ง นอกจากนี้ศึกษานิเทศก์จังหวัดก็ยังเห็นว่าตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จในด้านนี้ได้มากที่สุดคือ มีแผนควบคุม ติดตามพฤติกรรมการทำงานของผู้นิเทศและครูอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ และจำนวนครูที่ได้รับการเสนอแนะในการปฏิบัติงาน

ด้านที่ 6 ผู้นิเทศตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน ศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จในด้านนี้มากที่สุดคือ มีรายการประเมินที่ครอบคลุม/สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของครู

ด้านที่ 7 ผู้นิเทศ นิเทศการเรียนการสอน ศึกษานิเทศก์จังหวัด และผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จในด้านนี้มากที่สุดคือ จำนวนครูที่มีรายการผลงานที่แสดงความก้าวหน้าของนักเรียน นอกจากนั้นผู้บริหารโรงเรียนก็ยังเห็นว่าตัวบ่งชี้ที่จะสามารถอธิบายสภาพความสำเร็จในด้านนี้ได้มากที่สุดคือ จำนวนกิจกรรมการนิเทศที่ผู้นิเทศจัดทำให้ครูเกิดความพึงพอใจ ส่วนศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอและครูวิชาการโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จในด้านนี้ได้มากที่สุดคือ จำนวนครูที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนไปในทางที่ดีขึ้น

ด้านที่ 8 ครูปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความพอใจและสอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน ศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอและผู้บริหารโรงเรียน ส่วนใหญ่เห็นว่าตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จในด้านนี้มากที่สุดคือ จำนวนครูที่มีความกระตือรือร้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จและปฏิบัติงานในหน้าที่อื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพ ส่วนครูวิชาการโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จในด้านนี้มากที่สุดคือ จำนวนครูที่จัดทำแผนการสอน เตรียมการสอน สื่อ/อุปกรณ์การสอนเพื่อพัฒนานักเรียน

โดยภาพรวม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นต่อตัวบ่งชี้สภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ

ด้านที่ 1 ผู้นิเทศเกิดความตระหนักและเห็นความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน ตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จด้านนี้มากที่สุดคือ ดำเนินการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา การปฏิบัติการสอนของครู พฤติกรรมการสอนของครูทุกคน

ด้านที่ 2 ครูเกิดความตระหนักและเห็นความจำเป็นของการพัฒนาผู้เรียนรอบด้าน ตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จด้านนี้มากที่สุดคือ จำนวนครูที่มีความต้องการทดลองใช้นวัตกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน

ด้านที่ 3 ผู้นิเทศวางแผนในการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียน ตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จด้านนี้มากที่สุดคือ กำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียน

ด้านที่ 4 ผู้นิเทศให้ความรู้เรื่องที่จะปฏิบัติ แสวงหาและบริการวิธีการจัดการเรียนการสอน ตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จด้านนี้มากที่สุดคือ จำนวนครูที่ได้รับการฝึกอบรม นิเทศ แนะนำ ฯลฯ ในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ

ด้านที่ 5 ผู้นิเทศควบคุมการปฏิบัติงานให้ข้อมูลป้อนกลับ เสนอแนะแนวทางแก้ไข ตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จด้านนี้มากที่สุดคือ มีหลักฐานบันทึกการนิเทศให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของผู้นิเทศแก่ครูหลังการนิเทศทุกครั้ง

ด้านที่ 6 ผู้นิเทศตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน ตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จด้านนี้มากที่สุดคือ มีรายการประเมินที่ครอบคลุม/สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของครู

ด้านที่ 7 ผู้นิเทศนิเทศการเรียนการสอน ตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จด้านนี้มากที่สุดคือ จำนวนครูที่มีรายการ ผลงานที่แสดงความก้าวหน้าของนักเรียน

ด้านที่ 8 ครูปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความพอใจ และสอดคล้องกับความต้องการความสนใจของผู้เรียน ตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จด้านนี้มากที่สุดคือ จำนวนครูที่มีความกระตือรือร้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จและปฏิบัติงานในหน้าที่อื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพ

<u>ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ตัวประกอบ</u>

ตัวประกอบที่สำคัญของตัวบ่งชี้สภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา จากการศึกษาความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างประชากร พบว่า มีตัวประกอบที่สำคัญ 4 ตัวประกอบโดยเรียงลำดับตามค่าผลรวมความแปรปรวนร่วมกันจากมากไปหาน้อยในแต่ละตัวประกอบ ดังนี้

ตัวประกอบที่ 1 เทคนิค กิจกรรมการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียนและตรวจสอบผลการดำเนินงาน (SSQ = 16.49228) ประกอบด้วยตัวแปร 10 ตัวแปรคือ

1. จำนวนเอกสาร ผลงานที่ประสบผลสำเร็จจากการดำเนินงานที่ได้รับการเผยแพร่
2. จำนวนครูที่ได้รับการประเมินและจัดทำรายงาน
3. จำนวนโครงการนิเทศภายในโรงเรียนที่มีการสรุปจัดทำรายงาน
4. จำนวนนวัตกรรม เทคนิค วิธีการใหม่ ๆ ที่ผู้นิเทศเสนอแนะให้ครูใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน การแก้ไขปัญหา การพัฒนางาน
5. จำนวนเทคนิค วิธีการ นวัตกรรมต่าง ๆ ที่ผู้นิเทศใช้กับครูตามความต้องการจำเป็น
6. มีรายการประเมินที่ครอบคลุม/สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของครู
7. จำนวนเอกสาร สิ่งพิมพ์ที่ครูได้อ่าน/ศึกษาโดยเฉลี่ยในโรงเรียน
8. จำนวนครั้ง/จำนวนครูที่ได้รับการนิเทศอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอตลอดปี
9. จำนวนครูที่ได้รับการฝึกอบรม นิเทศ แนะนำ ฯลฯ ในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ
10. จำนวนกิจกรรมการนิเทศที่ผู้นิเทศจัดทำให้ครูเกิดความพึงพอใจ

ตัวประกอบที่ 2 ปัจจัยที่สนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียน (SSQ = 2.07482) ประกอบด้วยตัวแปร 6 ตัวแปรคือ

1. จำนวนผู้นิเทศที่ให้ความร่วมมือ สนับสนุนในการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน
2. จำนวนผู้นิเทศที่มีความพึงพอใจ ความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองเพื่อดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน
3. จำนวนผู้นิเทศที่มีความพร้อมที่จะให้คำแนะนำ ปรึกษา ฯลฯ แก่บุคลากรในโรงเรียน
4. จำนวนผู้นิเทศที่มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นคุณประโยชน์ของการนิเทศภายในโรงเรียน
5. จำนวนผู้นิเทศที่ให้ความร่วมมือกับคณะครูในการกำหนดนโยบายของโรงเรียนเพื่อใช้การนิเทศภายในโรงเรียนพัฒนาการเรียนการสอน
6. ดำเนินการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา การปฏิบัติการสอนของครู พฤติกรรมการ

สอนของครูทุกคน

ตัวประกอบที่ 3 ผลที่เกิดจากการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียน (SSQ = 1.40537) ประกอบด้วยตัวแปร 8 ตัวแปรคือ

1. จำนวนครูที่มีความกระตือรือร้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จและปฏิบัติงานในหน้าที่อื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพ
2. จำนวนครูที่มีการทดลองนำนวัตกรรมต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการสอน การแก้ไขปัญหา
3. จำนวนครูที่ยอมรับการนิเทศด้วยความพึงพอใจ เพื่อนำวิธีปฏิบัติ นวัตกรรมที่ได้รับการเสนอแนะไปใช้ในการแก้ไขปัญหา พัฒนางาน
4. จำนวนครูที่จัดทำแผนการสอนเตรียมการสอน สื่อ/อุปกรณ์การสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน
5. จำนวนครูที่มีรายการ ผลงานที่แสดงความก้าวหน้าของนักเรียน
6. จำนวนครูที่ต้องการพัฒนาตนเอง เพื่อแก้ไขปรับปรุง พัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอน พัฒนาผู้เรียน
7. ครูดำเนินการวิเคราะห์สภาพปัญหาการเรียนการสอน การปฏิบัติงานของตนเอง
8. จำนวนครูที่มีความพึงพอใจที่จะรับการนิเทศและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน

ตัวประกอบที่ 4 การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน (SSQ = 1.32550) ประกอบด้วยตัวแปร 6 ตัวแปรคือ

1. มีแผนงาน/โครงการนิเทศภายในโรงเรียนที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ระบุกิจกรรมการดำเนินงานที่ชัดเจน
2. จำนวนแผนงาน/โครงการของโรงเรียนที่เกิดจากการร่วมมือกันคิด/ทำ เพื่อสนองตอบความต้องการในการพัฒนาการเรียนการสอน
3. กำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียน

4. มีหลักฐานบันทึกการนิเทศ ให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของผู้นิเทศแก่ครูหลังการนิเทศทุกครั้ง

5. มีรายการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ความต้องการรับการนิเทศการสอนของครูตามลำดับความจำเป็นก่อน-หลัง

6. จำนวนครูที่รับทราบ เข้าใจนโยบายและแนวปฏิบัติในการนิเทศภายในโรงเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับตัวบ่งชี้สภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ตามความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ ผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการโรงเรียน ครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่ามีประเด็นน่าสนใจที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้คือ

ด้านที่ 1 ผู้นิเทศเกิดความตระหนักและเห็นความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการโรงเรียนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา การปฏิบัติการสอนของครู พฤติกรรมการสอนของครูทุกคน เป็นตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียนด้านนี้มากที่สุดเป็นเพราะว่า เนื่องจากการนิเทศการศึกษาเป็นการปฏิบัติงานที่มีระบบและเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนางานวิชาการ และส่งเสริมคุณภาพทางด้านการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน ดังนั้น การที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายตามวัตถุประสงค์จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ระบบเพื่อสำรวจความต้องการก่อนการปฏิบัติ ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้กำหนดเป็นขั้นตอนของกระบวนการนิเทศการศึกษาในขั้นตอนแรกคือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ เพื่อให้ได้ข้อมูลมาประกอบการพิจารณาในการวางแผน และกำหนดทางเลือกต่อไป ในขั้นนี้จะทำให้ผู้ปฏิบัติทราบว่าปัญหาของตนอยู่จุดใด หรือทราบว่าจุดเด่นจุดด้อยของตนอยู่ตรงไหน ซึ่งก็ตรงกับข้อค้นพบของ ฉรงค์ หิตรักเมท (2533) ที่ว่าศึกษานิเทศก์ปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาโดยการศึกษาสภาพ

ปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการนิเทศการเรียนการสอน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนแก้ไขปัญหาต่อไป

ส่วนศึกษานิเทศก์จังหวัดมีความเห็นว่า จำนวนผู้นิเทศที่ให้ความร่วมมือกับคณะครูในการกำหนดนโยบายของโรงเรียน เพื่อใช้การนิเทศภายในพัฒนาการเรียนการสอน เป็นตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมมากที่สุด เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่า สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดโดยหน่วยศึกษานิเทศก์ มีภาระหน้าที่ในการร่วมกันกำหนดนโยบายการศึกษาของจังหวัด และมีหน้าที่ในการจัดทำแผนงาน/โครงการเพื่อพัฒนาการศึกษา พัฒนาการนิเทศการศึกษา จึงทำให้ศึกษานิเทศก์จังหวัดมีความเห็นว่า หากผู้นิเทศและครูได้ร่วมมือกันกำหนดนโยบาย แนวทางในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยอาศัยการนิเทศภายในโรงเรียน ก็จะทำให้ครูและผู้นิเทศเกิดความรับผิดชอบร่วมกัน ซึ่งกัลยา รัตนศรี (2532) พบว่า หน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัดจัดเตรียมวางแผนการนิเทศการศึกษาโดยการรวบรวมข้อมูลทั้งด้านปริมาณและคุณภาพเกี่ยวกับผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ตลอดจนทรัพยากร สภาพและปัญหาของจังหวัด โดยการปรับปรุงแนวปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมสามารถปฏิบัติให้ได้มากที่สุด พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่นิเทศนิเทศการศึกษา โดยให้มีส่วนร่วมในการวางแผน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530) มีแนวคิดในเรื่องนี้ว่า วิธีการที่มีประสิทธิผลที่สุดที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติมีความผูกพันร่วมมือกันด้วยดีก็คือ การให้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและร่วมวางแผนการดำเนินงาน ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวคิดของ กิติมา ปรีดีดิลก (2529) ที่ว่าการจูงใจที่จะสร้างความพึงพอใจในการปฏิบัติงานคือการทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนในการรับผิดชอบร่วมกัน

ด้านที่ 2 ครูเกิดความตระหนักและเห็นความจำเป็นของการพัฒนาผู้เรียนรอบด้าน ผลการวิจัย พบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ ผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการโรงเรียนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า จำนวนครูที่มีความต้องการทดลองใช้นวัตกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน เป็นตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียนในด้านนี้มากที่สุด เพราะว่าสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้มีการส่งเสริมให้ครูใช้นวัตกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน และสร้างผลงานทางวิชาการในการ

กำหนดตำแหน่งให้สูงขึ้น และในขั้นตอนของการเร่งรัดคุณภาพการศึกษาขั้นที่ 7 ที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนดเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ที่ว่าการพิจารณาแนวทางนี้ให้คำนึงถึงจุดเด่นจุดด้อยที่มีอยู่ให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้ และให้คำนึงถึงสิ่งที่เป็น "นวัตกรรม" ซึ่งก็คือความคิดใหม่ ๆ วิธีการใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน ด้วยเหตุผลที่ว่าถ้าหากเรายังทำด้วยวิธีการเดิมก็คงได้ผลเหมือนเดิม เมื่อต้องการให้ได้ผลดีขึ้นก็ต้องหาแนวทางใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับหลักวิชาการมาใช้แทนวิธีการเดิม (สปช., 2533)

ส่วนศึกษานิเทศก์จังหวัดเห็นว่า จำนวนครูที่ต้องการพัฒนาตนเองเพื่อแก้ไขปรับปรุงพัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอน พัฒนาผู้เรียน และจำนวนครูที่มีความพึงพอใจที่จะรับการนิเทศและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน ที่เห็นเป็นเช่นนี้ก็อาจเป็นเพราะว่า ภารกิจหนึ่งของศึกษานิเทศก์จังหวัดคือการจัดประชุม อบรม สัมมนาให้ความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนการสร้างเจตคติให้แก่ครูในเรื่องของการนิเทศ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับครู และศึกษานิเทศก์จังหวัดยังตระหนักในผลขั้นสุดท้ายของการนิเทศภายในโรงเรียนคือครูเกิดความพึงพอใจที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนไปในทางที่ดีขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียนของนักเรียน ดังที่ คลิกแมน(Glickman, 1990) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการนิเทศคือจะต้องปรับปรุงการเรียนการสอนโดยให้ครูสามารถประยุกต์แนวคิดในการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งก็สอดคล้องกับคำกล่าวของ ฟรานเซท (Franseth อ้างถึงใน วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2535) ที่ว่าการนิเทศการศึกษาที่ดีจะต้องสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง ยั่วยุ และสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันในการช่วยเหลือครู และจะต้องทำให้ครูรู้สึกว่าจะช่วยให้เขาได้พบวิธีการที่ดีกว่าในการทำงาน และผลการวิจัยของ สือไชย พระแก้ว (2533) ก็พบว่าในการพัฒนาการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้ปรับปรุงการสอนของตนโดยการให้คำแนะนำ การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ เพิ่มเติม จึงทำให้มองว่าการนิเทศภายในโรงเรียนจะประสบผลสำเร็จได้ ครูต้องวิเคราะห์ตนเอง พัฒนา ปรับปรุงตนเองก่อนเป็นหลัก

ด้านที่ 3 ผู้นิเทศวางแผนในการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียน ผลการวิจัย พบว่า ศึกษานิเทศก์จังหวัด ผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการโรงเรียน มีความเห็นว่า จำนวนครูที่

รับทราบ เข้าใจนโยบายและแนวปฏิบัติในการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จด้านนี้มากที่สุด ทั้งนี้เพราะว่าศึกษานิเทศก์จังหวัด ผู้บริหารและครูเป็นผู้ปฏิบัติในระดับโรงเรียนที่ต้องยึดนโยบายเป็นหลักในการทำงานต่าง ๆ จึงทำให้มองว่าถ้าผู้ปฏิบัติมีความเข้าใจในนโยบายตรงกันแล้ว ก็จะทำให้การปฏิบัติงานดำเนินไปอย่างราบรื่น มีประสิทธิภาพ บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นในด้านที่ 1 ที่ศึกษานิเทศก์จังหวัด ผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการโรงเรียน เห็นว่า ผู้นิเทศที่จะให้ความร่วมมือกับคณะครูกำหนดนโยบายของโรงเรียนเพื่อใช้การนิเทศภายในโรงเรียนพัฒนาการเรียนการสอน และจากผลการวิจัยของ สมดี ศรีแก้ว (2535) ที่พบว่าในการวางแผนปฏิบัติงานส่วนใหญ่ได้มีการประชุมชี้แจงแนวปฏิบัติ นโยบายทางการศึกษาของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด หรือสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ และมอบหมายให้กลุ่มโรงเรียน โรงเรียนได้ปฏิบัติให้สอดคล้องและเป็นแนวเดียวกัน นอกจากนี้ สุชาติ ประชากุล (2513) ได้เสนอแนะแนวคิดไว้ว่าในการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จนั้นจะต้องมีการประสานงานนั้น ๆ ให้ทุกคนในองค์การได้ทราบจุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมายและนโยบายขององค์การเสียก่อน เพื่อให้ทุกคนได้ปฏิบัติให้บรรลุสิ่งที่เป็นวัตถุประสงค์หรือนโยบายขององค์การนั้น ๆ

ส่วนศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ มีความเห็นว่า กำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียน เป็นตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จในด้านนี้มากที่สุด อาจเป็นเพราะว่าโดยบทบาทของศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอแล้ว จะทำหน้าที่ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้โรงเรียนเกิดการนิเทศภายในมากที่สุด ฉะนั้น การกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานจึงถือเป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารโรงเรียน ดังที่อุทัย บุญประเสริฐ และ ชโลมใจ ภิงคารวัฒน์ (2528) กล่าวว่า การนิเทศนั้นเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของการบริหาร เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงของผู้บริหารที่จะต้องมีต่องานนิเทศภายในโรงเรียน เป็นงานที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ ฮอย และพรอสซีซ์ (Wane K. Hoy and Pratrick B. Forsyth, 1986) ที่ว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่สำคัญในการนิเทศและปรับปรุงประสิทธิภาพการเรียนการสอน งานเหล่านี้อาจล้มเหลวหากปราศจากการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน ส่วนชารี มณีศรี (2524) ได้อธิบายไว้ในขั้นตอนการ

ดำเนินงานการนิเทศให้ประสบผลสำเร็จว่า งานนิเทศการศึกษามีหลายประการ ทั้งการฝึกอบรม ประชำการ การจัดหลักสูตรและการจัดบุคลากร เป็นต้น เพื่อมิให้งานสับสน ซับซ้อน จึงจำเป็นต้องมีการจำแนกหน้าที่ ลักษณะงานให้เด่นชัด ส่วน สุพิชญา ธีระกุล และวิจิตร วรุตบางกูร (2524) ให้ความเห็นว่าการจัดบุคลากรทางการนิเทศการศึกษานั้น ต้องพิจารณาถึงความรู้ความสามารถ ความถนัด ความสนใจ และความพร้อมให้มากที่สุด กระจายงาน แบ่งความรับผิดชอบให้ทั่วถึง ให้ทุกคนมีส่วนร่วมดำเนินการเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครู

ด้านที่ 4 ผู้นิเทศให้ความรู้เรื่องที่จะปฏิบัติ แสวงหาและบริการวิธีการจัดการเรียนการสอนใหม่ ๆ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการโรงเรียน มีความเห็นว่าจำนวนครั้งที่ผู้นิเทศจัดให้มีการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานแก่บุคลากรตามความต้องการจำเป็นทั้งในและนอกรูปแบบ เป็นตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จด้านนี้มากที่สุด ทั้งนี้เพราะว่าผู้บริหารและครูวิชาการโรงเรียนเป็นผู้ปฏิบัติการนิเทศในระดับโรงเรียน มีหน้าที่ช่วยเหลือครูในการพัฒนา ปรับปรุงตนเอง ส่งเสริมให้ครูมีการปรับปรุงหลักสูตร ปรับปรุงการสอน ทำความเข้าใจเด็ก ประเมินนักเรียนได้ และช่วยให้ครูประสบความสำเร็จและมีความรู้สึกมั่นคง จึงมีความต้องการที่จะได้รับการส่งเสริมความรู้ ทักษะ เทคนิควิธีการนิเทศต่าง ๆ เพื่อจะได้นำไปปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากตนได้รับการส่งเสริมเพิ่มพูนความรู้มากขึ้นเท่าไร ตนก็จะสามารถปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียนได้ดียิ่งขึ้นเท่านั้น ซึ่งก็สอดคล้องกับงานวิจัยของลำดวน เรือนรื่น (2532) ที่พบว่าปัญหาในการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนส่วนใหญ่คือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการนิเทศการสอน

ส่วนศึกษานิเทศก์จังหวัดมีความเห็นสอดคล้องกับผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการโรงเรียนว่า จำนวนครูที่ได้รับการฝึกอบรม นิเทศ แนะนำ ฯลฯ ในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ เป็นตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จด้านนี้มากที่สุด ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าโดยบทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์จังหวัดส่วนหนึ่งคือ ภาระในการจัดอบรม ให้ความรู้แก่ครูในการปฏิบัติงานต่าง ๆ และสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติก็มีนโยบายที่จะพัฒนาบุคลากรโดยการจัดฝึกอบรมให้ครูประชำการอย่างน้อย คนละ 1 ครั้ง ต่อ 4 ปี ต่อเรื่อง ทั้งนี้

รวมทั้งการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนด้วย จึงทำให้ผู้บริหารและครูซึ่งเป็นผู้ที่เป็นเป้าหมายในการพัฒนา ให้ความสำคัญกับด้านนี้มากที่สุด ดังผลการวิจัยของกัลยา รัตนศรี (2532)ที่พบว่า หน่วยศึกษานิเทศก์ปฏิบัติงานแนะนำให้แก่บุคลากรปฏิบัติหน้าที่นิเทศการศึกษาให้มีความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานโดยการจัดสัมมนาให้ความรู้ ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวคิดของน้อย ศิริโชติ(2524) ที่ว่า การสัมมนาเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ในการฝึกอบรมให้กลุ่มบุคคลที่มาอยู่ร่วมกัน เพื่อศึกษาค้นคว้าเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ภายใต้การนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้ร่วมสัมมนาทุกคนต้องมีบทบาท มีส่วนร่วมการสัมมนาอาจใช้เพื่อการตัดสินปัญหาแก้ไขปัญหาแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และการสรุปผลการดำเนินงานตามที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ศึกษานิเทศก์จังหวัดยังมีความเห็นว่า จำนวนนวัตกรรม เทคนิค วิธีการใหม่ ๆ ที่ผู้นิเทศเสนอแนะให้ครูใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน การแก้ไขปัญหา การพัฒนางาน เป็นตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จด้านนี้มากที่สุดอีกตัวหนึ่ง เป็นเพราะว่า ศึกษานิเทศก์จังหวัดมีหน้าที่ผลิต บริการ สื่อ/ วิธีการ นวัตกรรม วิธีการสอนใหม่ ๆ ให้กับครู โดยได้ระบุไว้ในภาระกิจของศึกษานิเทศไว้ว่า 1) งานผลิต จัดหาสื่อ เครื่องมือการเรียนการสอนการบริหารและการนิเทศ 2) งานบริการและเผยแพร่สื่อ เครื่องมือการเรียนการสอน บริหารและการนิเทศ 3) งานพัฒนาสื่อการเรียนการสอนทุกกลุ่มประสบการณ์ 4) งานห้องสมุด สื่อและส่งเสริมการจัดห้องสมุดและมุมหนังสือ ฯลฯ (สปช., 2534)

ส่วนศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ มีความเห็นว่า จำนวนเอกสาร สิ่งพิมพ์ที่ครูได้อ่าน/ศึกษาโดยเฉลี่ยในโรงเรียน เป็นตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จด้านนี้มากที่สุด ดังได้กล่าวแล้วว่าโดยภารกิจหนึ่งของศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ คือการส่งเสริมให้โรงเรียนเกิดการนิเทศภายในโรงเรียน และหน้าที่หนึ่งตามที่ระบุไว้ในระเบียบว่าด้วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2533 ที่ว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอมีหน้าที่ "เผยแพร่ความรู้ด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม และผลการวิเคราะห์วิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน ของบุคลากรในสังกัด" (สปช., 2534) กิจกรรมที่ศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอปฏิบัติตามระเบียบนี้คือ การช่วยเหลือ ส่งเสริม แนะนำให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศ ให้เทคนิควิธีการใหม่ ๆ แก่ผู้บริหารโรงเรียน ครู ดังผลการวิจัยของลำดวน เรือนรื่น (2532) ที่พบว่า ผู้นิเทศจัดให้ครูได้อ่านวารสารทาง

วิชาการ การจัดประชุมชี้แจงหรืออภิปราย การประชุมเชิงปฏิบัติการต่าง ๆและสาเหตุสำคัญประการหนึ่งก็คือ เนื่องจากว่าศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ มีจำนวนจำกัดแต่มีงานในหน้าที่มากมาย ทำให้ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ด้านการนิเทศได้อย่างทั่วถึง จึงใช้การนิเทศทางอ้อมแทน โดยการจัดเอกสาร สิ่งพิมพ์ ฯลฯ ให้ครูได้อ่าน ศึกษา แทนการนิเทศโดยตรงจากผู้นิเทศ

ด้านที่ 5 ผู้นิเทศควบคุมการปฏิบัติงาน ให้ข้อมูลป้อนกลับ เสนอแนะแนวทางแก้ไข จากผลการวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอกิ่งอำเภอ ผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการโรงเรียน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า มีหลักฐานบันทึกการนิเทศให้ข้อเสนอแนะของผู้นิเทศแก่ครูหลังการนิเทศทุกครั้ง เป็นตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จด้านนี้มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า การที่จะดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพนั้น คือการนิเทศอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นประจำ ดังที่ วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2535)กล่าวว่า การประเมินผลควรกระทำติดต่อกันไปเรื่อย ๆ จะได้ผลที่เที่ยงตรงดีหากมีข้อบกพร่องจะได้หาทางแก้ไขปรับปรุงได้ทันท่วงที ในการประเมินผลทุกครั้งควรมีเอกสารหลักฐานบันทึกไว้เพื่อจะได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ วางแผนการนิเทศในคราวต่อไป ซึ่งความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียนนั้น สามารถตรวจสอบได้จากพฤติกรรมของผู้รับการนิเทศและผู้นิเทศที่สอดคล้องกับระบบการเรียนการสอน ผลสำเร็จของระบบการนิเทศต้องตรวจสอบและบันทึกไว้เสมอ การตรวจสอบทำได้โดยการบันทึก สังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ (รถวิท ประวาลพฤกษ์, 2532) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิมพ์ใจ นิศาวัฒนานันท์ (2533) ที่พบว่า บุคลากรผู้ทำหน้าที่นิเทศการสอนในโรงเรียนใช้วิธีการประเมินผลโดยให้ผู้นิเทศรายงานผลหลังการนิเทศทุกครั้ง และยังพบว่าปัญหาในการประเมินผลการนิเทศคือขาดการประเมินที่ต่อเนื่อง และครูไม่ได้นำผลจากการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงการสอนของตน

ด้านที่ 6 ผู้นิเทศตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน จากผลการวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ ผู้บริหารโรงเรียน และครูวิชาการโรงเรียนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า มีรายการประเมินที่ครอบคลุม/สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของครู เป็นตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จด้านนี้มากที่สุด ในการประเมินผลหรือตรวจสอบผลการ

ปฏิบัติงาน เป็นขั้นตอนสุดท้ายของการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ว่าได้ผลคุ้มค่าสมความมุ่งหมายที่วางไว้หรือไม่ มีอะไรบ้างที่ยังขาดตกบกพร่อง ซึ่งต้องปรับปรุงแก้ไขให้ดีต่อไป ชารี มณีศรี (2521) กล่าวว่า การนิเทศที่ดีคือการนิเทศตามแผนทั้งนี้เพราะการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนเกี่ยวกับบุคคลหลายกลุ่ม และงานหลายงาน การวางแผนที่ดีเท่านั้นที่จะสามารถทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ การรวบรวมข้อมูลที่ครอบคลุมทุกด้าน จะช่วยให้สามารถวิเคราะห์สภาพปัญหาได้อย่างกระจ่างชัดและวางแผนการแก้ไขปรับปรุงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การตรวจสอบที่เป็นระบบ ครอบคลุมงานจะช่วยให้ได้ปัญหาได้ข้อมูลที่ต้องนำไปใช้ในการปรับปรุง วางแผนในการปฏิบัติงานต่อไป

ด้านที่ 7 ผู้นิเทศ นิเทศการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์จังหวัด และผู้บริหารโรงเรียน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า จำนวนครูที่มีรายการ ผลงานที่แสดงความก้าวหน้าของนักเรียน เป็นตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จด้านนี้มากที่สุด ทั้งนี้เพราะศึกษานิเทศก์จังหวัดและผู้บริหารโรงเรียน มองถึงประโยชน์และผลขั้นสุดท้ายของการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน ว่าการที่ครูเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนไปในทางที่ดีขึ้น ก็จะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้นไปด้วย การที่ผู้นิเทศได้ช่วยให้ครูได้เห็นความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนรอบด้านแล้วครูสามารถที่จะพัฒนาวิธีการ นวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และครูได้แสดงพฤติกรรมสำคัญ ๆ อันจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จได้ (สปช., 2533) โดยการมีหลักฐานแสดงความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างชัดเจน สิ่งเหล่านี้จะทำให้ครูเกิดความภาคภูมิใจ มีแรงเสริมที่จะปฏิบัติงานต่อไป ซึ่งก็มีความสอดคล้องกับความคิดเห็นในด้านที่ 2 เมื่อครูเกิดความตระหนักและเห็นความจำเป็นของการพัฒนาผู้เรียนรอบด้าน ครูก็ต้องการที่จะทดลองใช้นวัตกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความก้าวหน้าในการเรียน ดังที่ กลิกแมน (Glickman, 1990) กล่าวว่า การปรับปรุงการสอนเป็นการช่วยให้ครูหาวิธีการสอนเพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนให้กับนักเรียน การสอนที่มีประสิทธิภาพคือการสอนที่สามารถช่วยในการตัดสินใจ ทำกิจกรรม งานประจำ ของนักเรียนนั่นเอง

นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนยังเห็นว่า จำนวนกิจกรรมการนิเทศที่ผู้นิเทศจัดทำให้ครูเกิดความพึงพอใจ เป็นตัวบ่งชี้ที่สามารถอธิบายสภาพความสำเร็จในด้านนี้มากที่สุดอีกตัวหนึ่ง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียนทำหน้าที่ทั้งในด้านการบริหารงานและการนิเทศควบคู่กัน

ไป คือทำหน้าที่ทั้งในด้านการส่งเสริม สนับสนุน ดำเนินการ จัดระบบการนิเทศ ช่วยเหลือ เป็นผู้นำในการพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนโดยตรง ทั้งนี้โดยใช้การนิเทศเป็นเครื่องมือในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพทางด้านวิชาการของบุคลากร (ครู) ให้สัมพันธ์กับหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อยู่ พัฒนาการเรียนการสอน ส่งเสริมการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เหมาะสม และให้มีการตรวจสอบผลงานทางวิชาการของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโรงเรียนล้วนแต่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนโดยตรง (อุทับ บุญประเสริฐ และชลมใจ ภิงคารวัฒน์, 2528)

ส่วนศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ และครูวิชาการโรงเรียน มีความเห็นว่า จำนวนครูที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนไปในทางที่ดีขึ้น เป็นตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จด้านนี้มากที่สุดทั้งนี้เป็นเพราะว่า ในผลขั้นสุดท้ายของการนิเทศภายในก็คือ สามารถทำให้ครูหรือผู้รับการนิเทศ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนไปในทางที่ดีขึ้น อันจะส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรต้องการ ศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ เป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการช่วยเหลือ สนับสนุนให้เกิดการนิเทศภายในโรงเรียนมากที่สุด จึงมองเห็นว่า หากการนิเทศภายในโรงเรียนบรรลุผลตามขั้นสุดท้ายที่ว่าแล้ว ก็ทำให้รู้สึกว่าตนได้ปฏิบัติงานในการช่วยเหลือให้โรงเรียนสามารถดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนได้ประสบผลสำเร็จ

ด้านที่ 8 ครูปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความพอใจ และสอดคล้องกับความต้องการความสนใจของผู้เรียน จากผลการวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ และผู้บริหารโรงเรียน มีความเห็นว่า จำนวนครูที่มีความกระตือรือร้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จและปฏิบัติงานในหน้าที่อื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพ เป็นตัวบ่งชี้ที่มีความเหมาะสมที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จด้านนี้มากที่สุด เพราะว่าในการจัดการศึกษาในปัจจุบันมีงานวิจัยหลายงานที่พบว่า ครูไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน ไม่นำผลการนิเทศมาปรับปรุงพฤติกรรมการสอนของตน ครูขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน (กรกรก ชำนาญเพ็ชร, 2531, หวิน นพคุณ, 2532, ลำดวน เรือนรื่น, 2532, พิมพ์ใจ นิศาวัฒนานันท์, 2533, สือไชย พระแก้ว, 2533 และสมดี ศรีแก้ว, 2535) ซึ่งผู้ที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต่างก็ได้พยายามที่จะแก้ไขปรับปรุงในส่วนนี้โดยส่งเสริมให้ครูนำผลจากการปฏิบัติงานมาใช้ในการขอกำหนดตำแหน่งทางวิชาการให้สูงขึ้น ดังที่

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (ก.ค) ได้ใช้เกณฑ์ในการพิจารณาผลงานทางวิชาการของข้าราชการครูจากผลงานที่เกิดจากการเรียนการสอน และได้กำหนดเงินประจำตำแหน่งเพื่อเป็นการเพิ่มขวัญกำลังใจให้แก่ข้าราชการครูด้วย จึงน่าจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างมองว่าครูน่าจะมีความกระตือรือร้นในการพัฒนา ปรับปรุง ทดลองนำนวัตกรรมต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของตน ฮอยส์ และ ฟรอสซีธ์ (Wane K. Hoy and Pratrick B. Forsyth, 1968) กล่าวว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำงานโดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอน มี 6 ปัจจัยคือ 1) ผลสัมฤทธิ์ ดูจากผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน ความสำเร็จในการแก้ปัญหา 2) การมีส่วนร่วม 3) การปฏิบัติงาน 4) ความรับผิดชอบ 5) การเลื่อนตำแหน่ง ความก้าวหน้า และ 6) การพัฒนาสิ่งที่เป็นไปได้

ส่วนครูวิชาการโรงเรียน เห็นว่า จำนวนครูที่จัดทำแผนการสอน เตรียมการสอน สื่อ/อุปกรณ์การสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน เป็นตัวบ่งชี้ที่มีความสามารถในการอธิบายสภาพความสำเร็จในด้านนี้มากที่สุด เป็นพราะว่าในการประเมินผลการปฏิบัติงานของครูส่วนหนึ่งคือการประเมินผลจากการเตรียมการสอน การจัดทำแผนการสอน สื่อการสอน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้มอบหมายให้หน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัด หน่วยศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ ช่วยเหลือครูในในการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำกำหนดการสอน การเขียนบันทึกการสอน ซึ่งจากงานวิจัยของอุไรวรรณ ฦาเจริญ (2535) พบว่าครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการตั้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ขั้นตอนในการเตรียมการสอนและการเขียนเนื้อหาในแผนการสอนในระดับปานกลาง และมีความรู้ในเรื่องคู่มือที่ใช้ในการเขียนแผนการสอน ข้อมูลในการวางแผนการสอน และจุดมุ่งหมายในการเตรียมการสอนในระดับมาก

และจากข้อค้นพบในการวิจัยโดยการวิเคราะห์ตัวประกอบในครั้งนี้ ได้ตัวประกอบที่สำคัญที่เกี่ยวกับตัวบ่งชี้สภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียน 4 ตัวประกอบคือ ตัวประกอบด้านเทคนิค กิจกรรมการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียนและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน, ตัวประกอบด้านปัจจัยที่สนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินงานการนิเทศภายใน

รงเรียน, ตัวประกอบด้านผลที่เกิดจากการดำเนินงานการนิเทศภายในรงเรียน และตัวประกอบด้านการวางแผนในการนิเทศภายในรงเรียน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าตัวประกอบทั้ง 4 ตัวประกอบ เป็นตัวประกอบที่มีความสมเหตุสมผล เพราะว่าตัวประกอบแต่ละตัวประกอบด้วยตัวแปรที่อธิบายลักษณะของตัวประกอบนั้นไปในทิศทางเดียวกัน มีความสอดคล้องกัน และตัวแปรแต่ละตัวมีน้ำหนักตัวประกอบสูงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ตั้งแต่ 0.45 ขึ้นไป ที่สามารถแปลผลได้ คือ ตัวแปรที่มีน้ำหนักตัวประกอบ (Factor Loading) ตั้งแต่ 0.45 บนตัวประกอบนั้น สามารถที่จะอธิบายสภาพของตัวประกอบนั้นได้ในระดับปานกลาง เป็นตัวแปรที่มีค่าของความแปรปรวนร่วมกับตัวประกอบนั้นมากกว่า 20 % ส่วนอีก 80 % เป็นความแปรปรวนร่วมของสิ่งอื่น (Comrey, 1973)

จากลำดับความสำคัญของตัวประกอบที่ค้นพบน่าจะกล่าวได้ว่า ตัวประกอบที่จะทำให้การดำเนินงานการนิเทศภายในรงเรียนประถมศึกษา ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรประกอบไปด้วยสภาพความสำเร็จของการดำเนินงานเรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้คือ ด้านเทคนิคกิจกรรมการดำเนินงานการนิเทศภายในรงเรียนและตรวจสอบผลการดำเนินงาน มีความสำคัญเป็นอันดับ 1 ด้านปัจจัยสนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินงานการนิเทศภายในรงเรียนมีความสำคัญอันดับ 2 ด้านผลที่เกิดจากการดำเนินงานการนิเทศภายในรงเรียน มีความสำคัญเป็นอันดับ 3 และด้านการวางแผนการนิเทศภายในรงเรียน มีความสำคัญเป็นอันดับ 4 จากลำดับความสำคัญของตัวประกอบที่ได้ ซึ่งเป็นผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลตามความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ ผู้บริหารรงเรียน และครูวิชาการรงเรียน ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่อยู่ในระดับนักปฏิบัติการนิเทศการศึกษา จึงอาจพิจารณาในแง่ของการปฏิบัติว่า สิ่งสำคัญอันดับแรกคือ ผู้นิเทศต้องมีเทคนิค จัดกิจกรรมการนิเทศ และมีการตรวจสอบผลการดำเนินงานอยู่ตลอดเวลา ซึ่งขัดแย้งกับผลการวิจัยของ ณรงค์ หิตรักเมท (2533)ที่พบว่า งานที่ผู้นิเทศปฏิบัติมากที่สุดในการนิเทศการศึกษาคือ การปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศการศึกษา ซึ่งเริ่มจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการในการนิเทศการเรียนการสอน การนิเทศการสอนตามกลุ่มประสบการณ์ที่รับผิดชอบ การปฏิบัติในการบริหารงานวิชาการ การนิเทศติดตามผล และการวางแผนในการนิเทศการเรียนการสอน

ตัวประกอบด้านเทคนิค กิจกรรมการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียน และตรวจสอบผลการดำเนินงาน เป็นตัวประกอบที่บ่งบอกสภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นตัวประกอบที่สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ถึงร้อยละ 41.2 ของความแปรปรวนทั้งหมด ตัวแปรสำคัญที่บรรยายตัวประกอบนี้ได้แก่ จำนวนเอกสารผลงานที่ประสบผลสำเร็จจากการดำเนินงานที่ได้รับการเผยแพร่ จำนวนครูที่ได้รับการประเมินและจัดทำรายงาน จำนวนโครงการนิเทศภายในโรงเรียนที่มีการสรุปจัดทำรายงาน จำนวนนวัตกรรม เทคนิควิธีการใหม่ ๆ ที่ผู้นิเทศเสนอแนะให้ครูใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน การแก้ไขปัญหา การพัฒนางาน จำนวนเทคนิควิธีการ นวัตกรรมต่าง ๆ ที่ผู้นิเทศใช้กับครูตามความต้องการจำเป็น มีรายการประเมินที่ครอบคลุม/สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของครู จำนวนเอกสาร สิ่งพิมพ์ที่ครูได้อ่าน/ศึกษาโดยเฉลี่ยในโรงเรียน จำนวนครั้ง/จำนวนครูที่ได้รับการนิเทศอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอตลอดปี จำนวนครูที่ได้รับการฝึกอบรม นิเทศ แนะนำ ฯลฯ ในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ และจำนวนกิจกรรมการนิเทศที่ผู้นิเทศจัดทำให้ครูเกิดความพึงพอใจ ตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรที่มีน้ำหนักตัวประกอบสูงบนตัวประกอบนี้ คือมีน้ำหนักตัวประกอบระหว่าง .48021 ถึง นับได้ว่าการวิเคราะห์ตัวประกอบครั้งนี้ได้ผลที่มีความสอดคล้องและเป็นไปตามสภาพของความเป็นจริง เพราะว่ารายการข้อความส่วนใหญ่ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการนิเทศ การตรวจสอบผลการนิเทศ

ตัวประกอบด้านปัจจัยสนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นตัวประกอบที่สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ถึงร้อยละ 5.2 ของความแปรปรวนทั้งหมด ตัวแปรสำคัญที่บรรยายตัวประกอบนี้ได้แก่ จำนวนผู้นิเทศที่ให้ความร่วมมือ สนับสนุนในการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน จำนวนผู้นิเทศที่มีความพึงพอใจ ความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองเพื่อดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน จำนวนผู้นิเทศที่มีความพร้อมที่จะให้คำแนะนำ ปรึกษา ฯลฯ แก่บุคลากรในโรงเรียน จำนวนผู้นิเทศที่มีความรู้ความเข้าใจ เห็นคุณประโยชน์ของการนิเทศภายในโรงเรียน จำนวนผู้นิเทศที่ให้ความร่วมมือกับคณะครูกำหนดนโยบายของโรงเรียนเพื่อใช้การนิเทศภายในโรงเรียนพัฒนาการเรียนการสอน และดำเนินการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา การปฏิบัติการสอนของครู พฤติกรรมการสอนของครูทุกคนตัวแปรเหล่านี้เป็นตัวแปรที่มีน้ำหนักสูงบนตัวประกอบนี้

คือมีน้ำหนักตัวประกอบระหว่าง .59503 ถึง .71236 ซึ่งถือว่าเป็นตัวแปรที่สามารถบรรยายตัวประกอบนี้ได้ในระดับดี ถึงระดับดีเลิศ ผู้วิจัยเห็นว่าตัวแปรเหล่านี้มีความสอดคล้องซึ่งกันและกันในอันที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียนในด้านปัจจัยสนับสนุน ส่งเสริมด้วยหลักการที่ว่า การนิเทศจะเกิดผลได้ต้องมีปัจจัยสนับสนุน ปัจจัยที่สำคัญประกอบด้วยปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการ หรือที่รู้จักกันว่า 4 M's คือ บุคลากร (Man) บุคลากรทางการนิเทศการศึกษาต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีความพร้อมที่จะให้คำแนะนำ ให้ความร่วมมือสนับสนุนการนิเทศการศึกษา เงิน (Money)หรืองบประมาณ ต้องมีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการจำเป็น วัสดุอุปกรณ์ (Materials) ต้องมีวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกตามความต้องการจำเป็นของโครงการ หรือแผนปฏิบัติงานนิเทศการศึกษาในปริมาณที่เพียงพอและทันสมัย การจัดการ (Management) ต้องมีระบบการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนที่เหมาะสมมีขั้นตอนที่สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการของบุคลากรในโรงเรียน ในอันที่จะดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวประกอบด้านผลที่เกิดจากการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นตัวประกอบที่สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 3.5 ของความแปรปรวนทั้งหมด ตัวแปรสำคัญที่บรรยายตัวประกอบนี้ได้แก่ จำนวนครูที่มีความตระตือรือร้นในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จและปฏิบัติงานในหน้าที่อื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพ จำนวนครูที่มีการทดลองนำนวัตกรรมต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน การแก้ไขปัญหา จำนวนครูที่ยอมรับการนิเทศด้วยความพึงพอใจเพื่อนำวิธีปฏิบัติ นวัตกรรมที่ได้รับจากการเสนอแนะไปใช้ในการแก้ไขปัญหา พัฒนางาน จำนวนครูที่จัดทำแผนการสอน เตรียมการสอน สื่อ/อุปกรณ์การสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน จำนวนครูที่มีรายการผลงานที่แสดงความก้าวหน้าของนักเรียน จำนวนครูที่ต้องการพัฒนาตนเอง เพื่อแก้ไขปัญหาปรับปรุง พัฒนาวิธีการจัดการเรียนการสอน พัฒนาผู้เรียน ครูดำเนินการวิเคราะห์สภาพปัญหาการเรียนการสอน การปฏิบัติงานของตนเอง และจำนวนครูที่มีความพึงพอใจที่จะรับการนิเทศและพร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน ตัวแปรเหล่านี้มีน้ำหนักตัวประกอบระหว่าง.46521 ถึง.59825 ซึ่งถือว่าเป็นตัวแปรที่สามารถบรรยายตัวประกอบได้ในระดับพอใช้ ถึงระดับดี ผู้วิจัยเห็นว่า ตัวแปรเหล่านั้นสามารถอธิบายตัวประกอบนี้ได้อย่างเหมาะสม เพราะในการ

ดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียนนั้น มุ่งเน้นในเรื่องของการเรียนการสอน การแนะนำ ดูแล สนับสนุนให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุตามจุดหมายของหลักสูตร โดยกระบวนการนิเทศจะพัฒนาทั้งงานการสอนและตัวครู จนนำไปสู่สภาพความสำเร็จในขั้นสุดท้ายได้ (สปช., 2533) ฉะนั้นตัวบ่งชี้ที่จะสามารถอธิบายสภาพความสำเร็จนั้นได้ ต้องเป็นตัวบ่งชี้ที่เกิดจากการปฏิบัตินั้นจริง ๆ เป็นหลักฐานของการปฏิบัติด้วย (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2531)

ตัวประกอบด้านการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน เป็นตัวประกอบที่สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 3.3 ของความแปรปรวนทั้งหมด ตัวแปรสำคัญที่บรรยายตัวประกอบนี้ได้แก่ มีแผนงาน/โครงการนิเทศภายในโรงเรียนที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ระบุกิจกรรมการดำเนินงานที่ชัดเจน จำนวนแผนงาน/โครงการของโรงเรียนที่เกิดจากการร่วมมือกันคิด/ทำเพื่อสนองตอบความต้องการในการพัฒนาการเรียนการสอน กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียน มีหลักฐานบันทึกการนิเทศ ให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของผู้นิเทศหลังการนิเทศทุกครั้ง มีรายการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ความต้องการรับการนิเทศการสอนของครูตามความต้องการจำเป็นก่อน-หลัง และจำนวนครูที่รับทราบ เข้าใจนโยบายและแนวปฏิบัติในการนิเทศภายในโรงเรียน ตัวแปรเหล่านี้มีน้ำหนักตัวประกอบระหว่าง .45579 ถึง ผู้วิจัยเห็นว่าตัวแปรเหล่านี้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกันในการที่จะอธิบายสภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียนด้านการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน ทั้งนี้เพราะว่าการวางแผนนิเทศภายในโรงเรียนก็คือการหาทางเลือกที่ดีที่สุดในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัดให้ได้ผลคุ้มค่าในการทำงาน ด้วยการดำเนินงานตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีวิธีการในการดำเนินงานดังนี้คือ 1) การแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการ 2) การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันกับเกณฑ์หรือมาตรฐานของงานแต่ละงานเพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา 3) วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและกำหนดวิธีแก้ไขและกำหนดทางเลือก (สปช., 2530) ซึ่งข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของกัลยา รัตนศรี (2532) ที่พบว่า กระบวนการวางแผนการนิเทศการศึกษานั้นมีการปฏิบัติโดยเริ่มจากการรวบรวมข้อมูลทั้ง

ด้านปริมาณและคุณภาพเกี่ยวกับผลการดำเนินงานที่ผ่านมา ตลอดจนทรัพยากร สภาพปัญหาของจังหวัด จัดประชุมชี้แจงหลักเกณฑ์ เป้าหมายในโครงการนิเทศให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทราบ และปรับปรุงแนวปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมสามารถปฏิบัติให้ได้มากที่สุด

จากตารางที่ 12 จะเห็นว่ามีตัวประกอบที่สำคัญ 5 ตัวประกอบและตัวประกอบทุกตัวต่างก็มีค่าไอเกนมากกว่า 1 ซึ่งถือว่าเป็นตัวประกอบที่สำคัญที่สามารถใช้อธิบายสภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาได้ แต่เมื่อพิจารณาตัวประกอบที่ 5 แล้วปรากฏว่าเป็นตัวประกอบที่มีตัวแปรที่มีน้ำหนักบนตัวประกอบนั้นไม่ถึง3ตัวแปรแต่ถ้าหากลดเกณฑ์ในการพิจารณาน้ำหนักตัวประกอบลงเป็น 0.32 ก็จะทำให้ได้ตัวประกอบที่ไม่ชัดเจนและอาจต้องตัดตัวแปรเหล่านั้นทิ้ง เนื่องจากเป็นตัวแปรที่ซับซ้อนกล่าวคือ มีน้ำหนักบนตัวประกอบตั้งแต่ 0.32 บนตัวประกอบตั้งแต่2ตัวประกอบขึ้นไป เช่น ตัวแปรที่ 2.2 มีเอกสาร หลักฐานการวิเคราะห์ผู้เรียนอย่างรอบด้าน เพื่อนำจุดเด่นจุดด้อยมมาปรับปรุง แก้ไข พัฒนา มีน้ำหนักตัวประกอบตั้งแต่ 0.32 บนตัวประกอบที่ 1,2, และ 3 เป็นต้น

และเมื่อพิจารณาตัวแปรที่ต้องตัดออก เพราะเป็นตัวแปรที่มีน้ำหนักบนตัวประกอบไม่ถึง 0.45 และเป็นตัวแปรที่มีน้ำหนักบนตัวประกอบถึง 0.45 แต่มีน้ำหนักบนตัวประกอบมากกว่า 2 ตัวประกอบ มีจำนวนทั้งสิ้น 10 ตัวแปรคือ

ตัวแปรที่ 2.2 มีเอกสาร หลักฐานการวิเคราะห์ผู้เรียนอย่างรอบด้านเพื่อนำจุดเด่นจุดด้อยมาปรับปรุงแก้ไข พัฒนา

ตัวแปรที่ 2.5 จำนวนครูที่มีความต้องการทดลองใช้นวัตกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน

ตัวแปรที่ 4.1 จำนวนครั้งที่ผู้นิเทศจัดให้มีการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานแก่บุคลากรตามความต้องการจำเป็น ทั้งในและนอกรูปแบบ

ตัวแปรที่ 5.1 มีแผนควบคุม ติดตาม พฤติกรรมการทำงานของผู้นิเทศและครูอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ

ตัวแปรที่ 5.3 จำนวนครูที่มีปฏิทินปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการ

ตัวแปรที่ 5.4 จำนวนพฤติกรรมการปฏิบัติงานของครูที่ได้รับการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น

ตัวแปรที่ 5.5 จำนวนครูที่ได้รับการเสนอแนะในการปฏิบัติงาน

ตัวแปรที่ 7.2 จำนวนครูที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนไปในทางที่ดีขึ้น

ตัวแปรที่ 8.4 จำนวนครูที่มีการเผยแพร่ นำเสนอผลงาน นวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จแก่บุคคลอื่น

ตัวแปรที่ 8.6 มีเอกสาร หลักฐานในการวิเคราะห์นักเรียนในด้านต่าง ๆ อย่างครบถ้วน

ถึงแม้ว่าจะพิจารณาตัดตัวแปรทั้ง 10 ตัวออกตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว แต่อย่างไรก็ตามตัวแปรทั้ง 10 ตัวนี้ถือได้ว่าเป็นตัวแปรที่มีความเหมาะสมที่จะสามารถอธิบายสภาพความสำเร็จการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาได้ทุกตัว ฉะนั้นในทางปฏิบัติควรได้พิจารณานำตัวแปรเหล่านั้นไปใช้ในการประเมิน ตรวจสอบผลการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียนด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบตัวบ่งชี้เพื่ออธิบายสภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา 4 ด้าน น่าจะกล่าวได้ว่าเป็นตัวบ่งชี้ที่สามารถอธิบายสภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาได้อย่างแท้จริง เพราะกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นผู้ที่มีหน้าที่นิเทศการศึกษาในตำแหน่งต่าง ๆ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าตัวบ่งชี้ที่ได้น่าจะเกิดประโยชน์สำหรับการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาต่อไป และมีข้อเสนอแนะที่คิดว่าจะเกิดประโยชน์ดังนี้คือ

ข้อเสนอแนะสำหรับผู้มีหน้าที่นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

1. ในการตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษานั้น ผู้ที่มีหน้าที่นิเทศ สามารถที่จะนำตัวบ่งชี้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการประเมินตรวจสอบผลการดำเนินงานของโรงเรียนได้

2. ผู้มีหน้าที่นิเทศการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรได้กำหนดเป้าหมาย และแนว

ทางในการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติได้มองเห็นภาพของการดำเนินงานที่ชัดเจนตลอดแนว โดยอาศัยตัวบ่งชี้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นหลัก

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาโดยการนำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้ประเมินสภาพความสำเร็จของการดำเนินงานการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา ตามสภาพการณ์ที่แท้จริง

2. ควรศึกษาโดยการนำตัวบ่งชี้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ไปสร้างเป็นเกณฑ์มาตรฐานการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา โดยการสร้างเครื่องมือการประเมินที่เหมาะสม

3. ควรมีการศึกษาเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้สภาพความสำเร็จของการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา ซ้ำอีกครั้งหนึ่งโดยการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างอื่น แต่ในกลุ่มประชากรเดิม